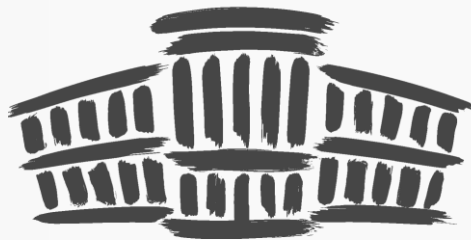

СУБОТИЦА
SZABADKA
SUBOTICA
SUBOTICA
2024

13. МЕЂУНАРОДНА МЕТОДИЧКА КОНФЕРЕНЦИЈА

КОМПЕТЕНЦИЈЕ

13. NEMZETKÖZI MÓDSZERTANI KONFERENCIA

КОМПЕТENCIÁK

13. MEĐUNARODNA METODIČKA KONFERENCIJA

КОМПЕТЕНЦИЈЕ

13TH INTERNATIONAL METHODOLOGICAL CONFERENCE

COMPETENCES

13. Међународна методичка конференција

КОМПЕТЕНЦИЈЕ
Зборник радова

Датум одржавања: 7–8. новембар 2024.

Место: Универзитет у Новом Саду, Учитељски факултет на мађарском наставном језику,
Суботица, ул. Штросмајерова 11., Република Србија

13. Nemzetközi Módszertani Konferencia

КОМПЕТENCIÁK
Tanulmánygyűjtemény

A konferencia időpontja: 2024. november 7–8.

Helyszín: Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar,
Szabadka, Strossmayer utca 11., Szerb Köztársaság

13. Međunarodna metodička konferencija

КОМПЕТЕНЦИЈЕ
Zbornik radova

Datum održavanja: 7–8. studeni 2024.

Mjesto: Sveučilište u Novom Sadu, Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku,
Subotica, ul. Strossmayerova 11., Republika Srbija

13th International Methodological Conference

COMPETENCES
Papers of Studies

Date: November 7–8, 2024

Address: University of Novi Sad, Hungarian Language Teacher Training Faculty,
Subotica, 11 Štrossmajerova str., Republic of Serbia

Издавач

Универзитет у Новом Саду
Учитељски факултет на мађарском наставном језику
Суботица

Kiadó

Újvidéki Egyetem
Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar
Szabadka

Izdavač

Sveučilište u Novom Sadu
Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku
Subotica

Publisher

University of Novi Sad
Hungarian Language Teacher Training Faculty
Subotica

**Одговорни уредник / Felelős szerkesztő /
Odgovorni urednik / Editor-in-chief**

Valéria Pintér Krekić

Уредник / Szerkesztő / Urednik / Editor

Márta Törteli Telek
Éva Vukov Raffai

**Технички уредник / Tördelőszerkesztő /
Tehnički urednik / Layout editor**

Attila Vinkó
Zsolt Vinkler

+381 (24) 624 444
magister.uns.ac.rs/conf
inter.conf@magister.uns.ac.rs

ISBN 978-86-81960-32-5

Суботица – Szabadka – Subotica – Subotica
2024

САДРЖАЈ
TARTALOM
SADRŽAJ
CONTENTS

Babcsányi-Tóth Gabriella, Inczedy Piroska, Appl Zsuzsanna	13
A Waldorf pedagógiában rejlő lehetőségek a szociális kompetencia fejlesztésére	
Balogh Mónika	21
Interkulturális óvodai projekt bemutatása	
Anetta Bacsa-Bán, Sándor Kolacsek	31
Continuous Professional Development for Vet Teachers: Opportunities and Obstacles Based on a Case Study	
Bencéné Fekete Anikó Andrea	45
Tanulási kompetenciák fejlesztése a felsőoktatásban: Elméleti alapok és gyakorlati megközelítések	
Gyula Bíró	53
An innovative approach to teaching philosophy and ethics, integrating subjects	
Biró Violetta	62
Komplex művészetterápia bántalmazott serdülőkorú lányok körében	
Borsos Éva	70
A 4. éves tanító szakos hallgatók oktatási kompetenciája	
Dávid János	77
A hulladékmentes életmódhoz szükséges kompetenciák kialakítása kisiskolás korban	
Halasi Szabolcs, Borsos Éva, Námesztovszki Zsolt, Stajer Anita	87
A digitális eszközök használata és a fizikai aktivitás közötti összefüggés a vajdasági alsó osztályos tanulók esetében	
Ladnai Attiláné, Demeter Gáborné, Komlósi Veronika Júlia, Hoss Alexandra	94
Innovatív szemlélettel a neurodivergens gondolkodású gyermekekért	

Marija Lorger , Mirna Putica, Ivan Prskalo	105
Opće i specifične kompetencije učitelja za provođenje sata Tjelesne i zdravstvene kulture	
Mező Katalin, Mező Ferenc	112
Tanuló-központú tanítást/tanulást támogató tanári kompetenciák	
Ivana Nikolić, Ivan Prskalo, Lana Mađar	122
Tjelesna aktivnost i sedentarno ponašanje roditelja i djece predškolske dobi	
Papp Zoltán, Manojlovic Heléna, Bükki Eszter, Kovács Elvira	129
Mesterséges intelligencia a szakképzésben: Tanári kompetenciák, kihívások és fejlesztési igények magyarországi és szerbiai kitekintésben	
Stankov Gordana, Papp Zoltán, Szilágyiné Szinger Ibolya	148
Matematikai és kognitív kompetenciafejlesztés táblázatos betűrendezés feladaton alapuló ismétléses permutációk tanításával óvodás és általános iskolás gyerekeknek	
Гордана Станков, Габриела Тот-Бабчањи	160
Алгебарске структуре и ученичке компетенције	
Draženko Tomić	168
Načelo zornosti u nastavi, prema časopisu <i>Kršćanska škola</i>	
Mariann Tóth	175
Application Possibilities of Drama Pedagogy in Secondary Church Schools Based on Interviews	
Törley Gábor, Bernát Péter	187
Típusfeladatok megoldási módszerei táblázatkezeléssel és programozással	
Smiljana Zrilić, Anđela Knežević, Karmen Travirka Marčina	197
Kompetencije studenata završnih godina učiteljskih studija za prepoznavanje darovite djece	
Vedrana Živković Zebec, Ines Pacek	208
Representation of Characters with Disabilities in Picture Books	
Аутори / Szerzők / Autori / Authors	217

A WALDORF PEDAGÓGIÁBAN REJLŐ LEHETŐSÉGEK A SZOCIÁLIS KOMPETENCIA FEJLESZTÉSÉRE

BABCSÁNYI-TÓTH GABRIELLA ¹, INCZÉDY PIROSKA ², APPL ZSUZSANNA ³

¹ Világfa Waldorf Általános Iskola és AMI, Bálványos, Magyarország

² Óbudai Waldorf Általános Iskola és Gimnázium, Budapest, Magyarország

³ Szekszárdi Waldorf Általános Iskola és AMI, Szekszárd, Magyarország
gabitot.gtt@gmail.com, pinczedy@gmail.com, zsappl70@gmail.com

Összefoglaló

A szociális kompetencia magába foglalja azt a tudást, érzékenységet és készségeket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy hatékonyan együttműködhessünk másokkal a társadalomban. A Waldorf pedagógia több mint 100 éves múltra tekint vissza. A módszertan esszenciája, hogy az ezekben az iskolákban tanuló gyermekek a művészetek által ismerik meg és fedezik fel a körülöttük lévő világot. Az oktatás során az epochális módszer jellemzői, valamint a dráma, mozgásművészet (euritmia), kertművelés tantárgyak is segítik a gyermekek szociális készségeinek fejlődését. Ezen túlmenően az évkör ünnepei mentén haladó mindennapi élet ritmusa támogatja, hogy a jövő generációi szociálisan érzékenyebbek és együttműködőbbek legyenek.

A tanulmány célja, hogy áttekintse a „társadalmi empátia” morális jelentőségét, és bemutassa a szerzők saját pedagógiai tapasztalatait a szociális kompetencia fejlesztésének lehetőségeiről a Waldorf pedagógia módszer tükrében.

Kulcsszavak: szociális kompetenciák, reformpedagógia, művészetek

1. Bevezető

Ezen tanulmányban olyan lehetőségeket gyűjtöttünk össze, melyek a Waldorf módszer szerint működő iskolákban a tanulók szociális kompetenciáinak fejlődését támogatják, ezen túlmenően a várható társadalmi hatásokra is kitekinttünk. Valamint saját tanítási tapasztalatainkat elemezve illusztráltuk, hogy ez hogyan tud megvalósulni a mindennapi oktatásban.

2. Elméleti háttér

A XX. században a tekintélyelvű iskolák a jellemzőek, majd egyre több filozófus, orvos, pedagógus (Rudolf Steiner, Mária Montessori stb) kezd szemléletet váltani, felismerve, hogy a pedagógiának, a intellektuális és fizikai szintű fejlesztés mellett, fontos figyelembe venni a gyermek egészséges lelki fejlődését/fejlesztését is, vagyis a testi-lelki-szellemi fejlesztésre kell fektetni a hangsúlyt.

A reformpedagógiai irányzatok az 1915-35 közötti időszakban kezdenek elterjedni. Magyarországon is neves szakemberek foglalkoztak a pedagógiai hatásokkal, gyermekkutatásokkal, a szociális nevelés és a pedagógiai nevelés értelmezésével, különbségeinek feltárásával. Itt Nagy László nevét érdemes kiemelni aki 1903-ban megalakította a Magyar Gyermektanulmányi Társaságot, de Weszely Ödön és Nemes Lipót nevét is érdemes megemlíteni.

Wilhelm Dilthey berlini történész, filozófus, pszichológus, szociológus „volt az első, aki a szellemtudományokat hozzásegítette a természettudományokkal szembeni önálló, rendszerezett, módszertani alapokhoz, megteremtve az emberrel foglalkozó úgynevezett szellemtudományos megismerés számára a megértés módszerét.” (Kohn, 1997.) Ugyan nem tagadta a természettudományok jelentőségét, de hangsúlyozta, hogy ennek csak külső tapasztalatokkal van dolga, a szellemtudomány a

belső tapasztalattal, az öntudattal foglalkozik. Szerinte a szellemtudományok az élet intuitív tudatából indulnak ki, éppen ezért csak ezeken keresztül lehetséges az élet megértése. Dilthey jelentősége abban is áll, hogy a megértés módszerét hermeneutikává fejlesztette ki.

Az antropozófiát, mint szellemi mozgalmat megalapító Rudolf Steiner, aki a szellemtudományon alapuló nevelésemélet kidolgozója volt, kutatásaiban a világban zajló növekedési és átalakulási folyamatok megfigyelésére helyezte a hangsúlyt; a fejlődés természetéből indult ki. Szemlélete szerint az emberi természet fejlődéstörvényein alapszik a nevelés és a tanítás. Holisztikus megközelítésében, az emberre, mint kozmikus lényre tekint, aki nem választható el születése által a szellemi világtól, hiszen azzal élete folyamán is kapcsolatban marad.

Pedagógiájában is a test-lélek-szellem egységéről beszél és csak ezek figyelembe vételével lehet nézete szerint helyesen közelíteni a gyermekhez. Ehhez a hármassághoz köthető a gondolkodás, érzés és akarat három lelki minősége, amelyekkel a Waldorf iskolákban a pedagógusok dolgoznak. Erre az iskolatípusra gyakran használnak olyan megfogalmazást is, hogy a szív - kéz – fej iskolája. A szív iskolája, mert a művészeteknek, mint az érzelmek megformált kifejezésének nagy szerepet tulajdonít; a kéz iskolája, mert a mozgás, a végtagok fejlesztésén keresztül neveli és erősíti a gyerekek akaratát; valamint a fej iskolája is, amennyiben a hagyományos értelemben vett tananyag elsajátításán túl a pontos megfigyelés, a gondolkodás és az önálló következtetés képességének fejlesztését is célként tűzi ki. Ezek harmonikus egységben lévő kezelése által lehet a gyermek fejlődési szakaszainak megfelelően hatni a neveléssel. (A magyar Waldorf iskolák kerettanterve).

Steiner külön kiemelte, hogy a pedagógiában mennyire fontos a semlegesség, vagyis egy teljesen önálló, független szemléletű oktatás, ahol a politika, a társadalmi igények nem befolyásolhatják a gyermekek nevelését, csak és egyetlen szempont a gyermek képességei és fejlődési lehetőségei, az életkoronként változó testi, lelki, és szellemi szükségletei. Nem az a fontos, hogy a társadalom mire tart igényt, hanem a pedagógusnak abban kell segítenie a gyermeket, amire képes, amire hajlama van, motiválni arra, hogy saját ítélőképességét és felfogóképességeit használja. Az a cél, hogy a saját szemével lásson, saját elméjével gondolkodjon, és önmaga cselekedjen. Egy jó értelemben vett teljes, szabad (nem szabados) emberré válhasson. A nevelés során tehát az embert a belső szabadságának megtalálásához kell segíteni. Ekkor tud a saját tudásának és képességeinek megfelelően hasznos tagja lenni a közösségének. Ehhez a Waldorf iskoláknak egy önálló igazgatási rendszer szerint célszerű működniük. (Carlsgrén, 1992.)

A Waldorf-pedagógia feladatai és célkitűzései közé tartozik többek között, hogy megteremtse azokat a feltételeket, amelyek minden gyermek egészséges fejlődéséhez szükségesek. Úgy a fizikai környezetet, mint a lelki, szellemi körülményeket. Képesse tegye a gyermekeket arra, hogy felismerjék a saját adottságaikat, képességeiket, lehetőségeiket és ezen képességek kibontakoztatásának teret tudjon adni, amely segíti majd a szűkebb (család, kortársak, munkahely stb.) és tágabb közösségébe (társadalom) való beilleszkedésében.

A szociális kompetencia fogalma az 1970-es években vált népszerűvé a pszichológiában és pedagógiában, de konkrét személyhez kötve nem mindig könnyű meghatározni, ki használta először a kifejezést. Az amerikai pszichológus, Robert L. Selman (1980) nagy mértékben hozzájárult a szociális kompetencia fogalmának fejlődéséhez és értelmezéséhez, különösen a gyermekek társas kapcsolataiban való szerepét illetően. A szociális kompetenciára vonatkozó kutatásai alapján Sheperd (1983) a kompetenciákat viselkedéses kognitív és társas szerepek egymáshoz fűződő kapcsolatai (performancia) alapján osztályozta. Saarni (1999) a személyiség meghatározóival is foglalkozott, mint a szociális kompetenciát befolyásoló tényezővel. „A személyiségből fakadó tényezők (a neurofiziológiai alapokkal rendelkező temperamentum; az öröklött szabályozók) mellett az egyén közvetlen környezete és a kulturális hatások (főként ezek családi leképezései) határozzák meg e komponensek kialakulását és működését.” (Saarni, 1999)

A személyiségfejlődés belépésével, a kompetenciák fejlődését hierarchikus rendszerként kezdték tekinteni, ami egymásra épülő szociális készségek elsajátításában mutatkozik meg (MacLean, 1993). Ennek a jelentősége abban áll, hogy úgy tekinti, ha egy gyermek egy szinten megreked, akkor a későbbiekben az kihat a szociális kapcsolatainak minőségére is, vagyis egy társas viselkedés lehet antiszociális is, ezért is fontos ezzel foglalkozni.

Brenner (2000) szerint a szociális viselkedések elsajátítása, nevelése, fejlesztése csak hosszú távon működik. Ezért nagyon hangsúlyos, hogy az iskola, mint közösség, mint szociális tér, milyen minőséget és mennyi fejlesztési, nevelési lehetőséget nyújt a gyermekeknek a mindennapok során. Ugyanakkor,

azt is állítja, hogy a kognitív, szociális és érzelmi viselkedés minőségét a szülőkkel való közös munka, bevonása is nagyban segíti a fiatalok életében.

A Waldorf pedagógia kiválóan tud a fent említett lehetőségekhez, „elvárásokhoz” kapcsolódni, hiszen a módszer vallja, hogy az iskola egyik fontos feladata a szociális képességek és készségek fejlesztése, másszóval az érzelmi intelligencia fejlesztése legalább annyira fontos a nevelés során, mint az értelmi és gyakorlati. Pedagógiai működésének egyik alappillére a diákok együttműködési készségének, az egymás felé fordulásnak folyamatos gyakorlása. A művészeti – különösen az euritmia, a dráma és a közös zenei – nevelésben már az alsóbb osztályfokokon is igen nagy jelentősége van a közösségi együttműködésen alapuló tanulásnak, a nagyobb csoportok közös művészeti előadásainak, fellépéseinek. Ez a törekvés tizenkét éven keresztül végigkíséri egy-egy osztály életét. A kézműves és képzőművészeti tantárgyak az akarati nevelés legfőbb eszközei: az évek múltával egyre fokozottabban szolgálják az önismeretet, s így a társas együttélés megalapozóivá lesznek, míg a közösségi életben a szülők is kreatívan részt vesznek. A magyar Waldorf iskolák kerettantervének ajánlásaiban megfogalmazottak szerint az iskoláknak törekedniük kell az inkluzív jellegű közösségépítésre: céljai között elhangzik, hogy fontos, hogy el- és befogadó, együttműködő és ösztönző légkör jöjjön létre az iskolában.

3. Tantárgyak a szociális kompetencia tükrében

Ebben a fejezetben három tantárgyon - az euritmián, mint szociális művészetben, a főoktatáson, mint az epochális tanítási módszer egy lényeges elemén, valamint a kertművelés tantárgyon - keresztül szeretnénk bemutatni a szociális kompetenciák fejlesztésének lehetőségeit.

3.1. Az Euritmia, mint mozgás-, és szociális művészet

Mivel a Waldorf módszer a művészetek általi nevelésre épül, az euritmia, mint mozgásművészet fontos pillére az oktatásnak. Ez egy olyan mozgásművészet, ami egyszerre művészet, pedagógia és gyógyítás, ami a fizikai test segítségével, a lelki-szellemi térrel is kapcsolatba lép. Mondhatjuk úgy is, hogy a lélek gimnasztikája a beszéd és zene láthatóvá tételével. Rudolf Steiner és Marie von Sivers dolgozta ki 1912-ben. Az euritmia, mint tantárgy a Waldorf pedagógia során az óvodai nevelésnél kezdődik és elkíséri a fiatalokat az érettségiig. A pedagógiai euritmia jelentős támogatója a többi tantárgynak is (matematika, formarajz, irodalom stb). A gondolkodás, az irodalmi-, és zenei szépérzék, a ritmusérzék, mozgáskoordináció, asszociatív gondolkodás mellett többek között a szociális érzékenység és empátia is nagyon nagy mértékben fejlődik a gyakorlása során, ezért is nevezik gyakran szociális művészetnek.

Az euritmia órákon versek, történetek, mesék, stb., és zenedarabok kerülnek kidolgozásra, ami összecseng a TLC (Teaching, Learning, and Caring) módszer alapelveivel, miszerint az irodalomtanítás a szociális kompetencia-fejlesztés egyik alapvető színtere lehet (Vaughn, 1987). A versek, zenék lelki hangulatának megélése mozgáson keresztül történik, mely mellett különböző térbeli formákat kell kialakítaniuk a diákoknak közösen, miközben a ritmusok pontos lejárására és a hangzók, hangok precíz, művészi megformálására is figyelni kell. A térbeli formáknak az alapjai a különböző geometriai formák, melyeket a saját testükkel/mozgásukkal hoznak létre, vagyis az egész osztály alakít ki egy-egy formát a térben, mindeközben természetesen nagyon kell egymásra figyelniük, mivel könnyen létre jöhetnek ütközések, lemaradások, ami a forma torzulásához vezethet. Hasonlóan a ritmust, a hangok, hangzók megformálását is pontosan egyszerre kell végezniük. Ezeknek a folyamatoknak az elsajátítása hosszabb időt, türelmet, egymásra figyelést igényel, ami csak abban az esetben lesz sikeres, ha tényleg egymásra tudnak hangolódni, figyelni a tanulók. Ez az érzékenység nagyban segíti az empátia, az elfogadás, és a szociális képességek és készségek különböző kialakulását, mint pl. az érzelmek feletti kontroll uralását, hiszen a türelmetlenkedés, egymás szavakon keresztüli instruálása ezeken az órákon nem segít. A közös munka során szerzett sikerélmények, ami egy-egy előadás alkalmával figyelhető meg a leginkább tovább tudják motiválni a gyerekeket az együtt, egymásért való munka szépségére. Lehetőségük van megtapasztalni, hogy, hogyan tudják támogatni, segíteni egymást, olyan helyzetekben, amikor valaki nem „elég ügyes”, esetleg egy-egy formában többször eltéved.

Kép 1: Eurythmia óra második osztályban

3.2. A főoktatás

A Waldorf-pedagógiában a főoktatás az iskolai nap központi, legfontosabb része, amely a tanítási idő első két óráját öleli fel. Ez az elmélyült tanulást segíti, ahol egy-egy tantárgyat vagy témakört több héten keresztül dolgoznak fel a gyerekek az osztálytanító segítségével. A gyermekek általában olyan egymásra hangolódással kezdik a napot, mint pl. a beszélgetőkör, amikor meghallgatják egymás történeteit, érzéseit. Majd a tanítás megkezdése is egy ritmikus résszel folytatódik, ahol szintén a szociális minőségek megléte, fejlesztése nagy szerepet kap. Ilyenkor különböző versekkel dolgozva ritmikus feladatokat kapnak a gyerekek, amelynek során a kognitív - érzelmi és viselkedéses szociális kompetenciájuk fejlődésére kapnak teret. A főoktatás ezenfelül számos lehetőséget ad a szociális kompetenciák fejlesztésére, segíti a tanulókat az együttműködésben, a konfliktuskezelésben és a közösségbe való beilleszkedésben.

Az egyéni munka mellett, páros munkában, csoportmunkában tanulnak meg együtt dolgozni, egymást segíteni, figyelni társaikra, meghallgatni őket. Megtanulnak önmaguk és társaik munkájára reflektálni.

Közös projektekben dolgoznak együtt, melyekbe a szülők is gyakran bekapcsolódnak. Egy-egy tematikusan összeállított epocha kiválóan alkalmas egyéb szociális kompetencia erősítésére, mint például a 6. évfolyamon a Róma epocha, mely során saját törvényeket alkotnak a gyerekek, konzulokat választanak, akik a törvények betartásáért felelnek, stb.

Az osztálytanító személyiségével és mesterségbeli felkészültségével szemben támasztott elvárások lényegi sajátosságai a Waldorf-pedagógia nevelésfilozófiai rendszerének alapelveiből eredeztethetők. Az osztálytanító a gyerekek személyiségalkulásának szilárd bázisa, a nevelés professziójának megtestesítője. Minden osztálynak saját osztálytanítója van, aki ideális esetben nyolc évig kíséri az osztályt. Az osztálytanító pedagógiai feladata, hogy az osztályközösségből együttműködő szociális közeget formáljon, és megteremtse a tanítás-tanulás optimális feltételeit. Morális tekintélyét elkötelezettségével, a gyermekekkel való bánásmódjával, a gyerekek iránti valódi érdeklődéssel és a szülőkkel való szoros, nyílt, bizalomteljes kapcsolatával tudja megalapozni. Az osztálytanító kapcsolatot tart az osztályában tanító szaktanárokkal, akikkel kölcsönösen figyelemmel kísérik egymás munkáját. Folyamatos kapcsolatot tart a szülőkkel, havi rendszerességgel szülői esteket tart, elősegíti az osztály szülői közössége szellemi, pedagógiai munkájának az elmélyülését, és bepillantást ad az osztályban történő folyamatokba. Ezt a célt szolgálhatják a szülők számára szervezett nyílt napok, az évszakünnepek, a családi programok, kirándulások is.

3.3. A kertművelés tantárgy

A kertművelés órán nagyon sok lehetőség kínálkozik a szociális kompetencia fejlesztésére, mivel a közös munka és a természethez való kapcsolódás különösen alkalmasak a kommunikációra, az együttműködésre, valamint az empátia megerősítésére.

Az iskolakert, mint szabad tér az iskola szerves része. A heti rendszerességgel végzett tevékenységek során az évjárás nagy ritmusait élhetik át a gyerekek. Ez kihívást és örömet jelent a gyermekek számára. Az élő környezettel való találkozás és tapasztalatszerzés elengedhetetlenül fontos a felelősségre nevelés szempontjából. A gyerekek közösen tervezik meg az ágyásokat, osztják fel a feladatokat, és együtt

dolgoznak a megvalósításon is. A pedagógus segítségével megbeszélik a részfeladatokat, közösen döntenek arról, hogy ki mit vállal. Ha nehézség merül fel, együtt gondolkodva keresnek megoldást.

Mindezek olyan képességek kibontakozását segítik elő, amelyek az ember által kialakított természeti világhoz való kapcsolódásukban szükségesek. A kertészet nem csupán egy különálló tantárgy a többi között, hanem sok szállal kapcsolódik a történelemből, földrajzból, irodalomból tanultakhoz. Az igényes kerttervezésnél felhasználhatók a geometriában tanultak. Az ásványtani ismeretek jó alapot szolgáltatnak a talajvizsgálathoz, biológiából a szaporodás, növekedés, fejlődés fázisai, valamint az elfogyasztható növények táplálkozás-élettani szerepe játszik fontos szerepet. Ez a fajta „egybeszóttóság” segít a gyerekeknek kapcsolódási pontokat találni, illetve egyre nagyobb rálátást nyújt a kertben végzett tevékenység sokrétű összefüggéseivel.”

Kép 2: Kertművelés

4. Lehetséges társadalmi hatások

Ebben a fejezetben bemutatunk egy fontos szempontot, ami a társadalmi hatás morális jelentőségével is bír, mivel ennek a közösségi szemléletnek a társadalomra való pozitív formáló hatása is érvényesülhet/érvényelül.

A diákok személyiségfejlődésének egyik csúcspontja a tizenegyedik évfolyamban megvalósítandó szociális gyakorlat, szólóest, drámaelőadás, éves munka. Az egyéni felelősségvállalás gyakorlati próbája minden diákot szembesít az emberélet közösségi és egyéni határaival is, megtapasztalják a valóságos segítség jelentőségét a szociális kapcsolatokban. (A magyar Waldorf iskolák kerettanterve)

Társadalmi empátia „morális” jelentősége - társadalmi hatás - még nyitott kérdés, azonban a mai világunkban rendkívüli jelentőséggel bírnak fenti szociális készségek és képességek megléte vagy nem megléte. A virtuális világ szinte valósággá tételével ezek a készségek egyre nehezebben fejleszthetők, hiszen az emberi kapcsolatok, az érzelmek kifejezése egy másik síkon mutatkozik meg. Az érzékenységek és valós jelenlét, azonban olyan emberi minőségek, amiket mesterséges úton is lehet ma már ugyan produkálni, de soha nem lesz élő, valódi. Jól látható ez egy-egy élő előadás alkalmával, ami kétszer ugyanolyan biztosan nem lesz, az emberi sokféleségből, a személyiségből, sokszínűségből fakadóan. Az ember képes igazán színessé és élővé tenni a világunkat.

A társadalomban már sok helyen megjelent segítő tevékenységet nyújtó intézmények (közösségek), pl. Camphill, Rózsaház Gyógypedagógia Iskola, idősek otthona szervezése, művészeti-, zenei fesztiválok szervezése, kosárközösség – kezdeményezések mind a szociális érzékenység színességének mutatói, ahol mindig a minőség és nem a mennyiség az elsődleges szempont. Svájcban Dornachban, az antropozófia központjában olyan szakmai csoportok dolgoznak különböző szakterületeken, mint pl. agrárium, orvosi szekció, pedagógiai, művészeti stb., melyek újabb perspektívákat és jövőbeni lehetőségeket tárnak fel a fiatalok számára.

5. Az éves ünnepek és a szociális kompetencia

Ebben a fejezetben egy példán keresztül szeretnénk illusztrálni, hogy a Szekszárdi Waldorf Iskolában, a 6. osztályos tanulók, az egyébként a tanév szerves részéhez tartozó ünnepek megélése során hogyan fejlesztették a szociális kompetenciájukat az őszi, Mihály napi “Bátorságpróba” alkalmával.

Az tanév folyamán számos ünnep kerül “megrendezésre” úgy mint: Szent Mihály ünnepe (megmérettetés, mérlegelés, számvetés napja) „Szent Márton ünnepe (önmagunk és mások felé fordulni tudás ünnepe) „Szent Miklós ünnepe, Pünkösd (felhangzás ünnepe), Szent György ünnepe (az iskolai közösség nyilvános vásári forgataga), stb. Az ünnepek a hagyományos közösségépítő szerepe mellett másfajta kihívások, pl. szociális kapcsolatok építésének kihívásai elé is állítják a iskolai közösséget, tanulókat, pedagógusokat, szülőket. Az ünnepvárás meghatározó része a készülődés és a várakozás időszaka, a pedagógusok ezek során sokféle szociális készséget és képességet tudnak fejleszteni, életre hívni. Az osztályokban mind a főoktatáson, mind a szakórákon elindul a közös munka, mely során a gyerekek az életkori sajátosságaiknak megfelelő szerepet vállalnak.

Kép 3: A közösség ünnepel (Pünkösd)

Az ünnep hosszú előkészületekkel indult, melyben a szülők nagy segítséget nyújtanak, úgy a sütés - főzés, mint a jelmezek megtervezésén és elkészítésén át, a terület berendezésig. Ez az ünnep azt az érzést és bátorságot igyekszik fejleszteni, ahogy Szent Mihály megküzdött a sárkánnyal, úgy a gyerekeknek is lehetőségük van átélni, megtapasztalni, hogy felvegyék a harcot a saját belső sárkányunkkal: szembenézzenek a félelmeikkel, a haraggal, a dühvel és a többi negatív érzellemmel és mindezeket képesek legyőzni, uralni.

Ezen a napon az iskola egész közössége együtt vett részt a különböző nehézségű próbatételek által kiállításával. A közösség erejét, az együttműködés, a segítségadás, biztatás gyümölcsét a mérlegelésnél lehetett igazán megtapasztalni, hiszen ekkor derült ki, hogy sikerült-e együtt, közösen kiállni a próbákat. A következő változások voltak megfigyelhetőek az egy hónapos ünnepi tevékenység alatt a szociális kompetenciák fejlődésének tekintetében.

Mind a három területen, kognitív, affektív és viselkedési szociális kompetencia területén belül tapasztalható volt a pozitív előremozdulás.

A közösség szempontjából megfigyelhettük az interperszonális készségek pozitív változásait, vagyis azok a készségek, amelyek a kapcsolatok, alakulását segítik, úgymint udvarias, empátikus viselkedés a másikkal, figyelmes hallgatás és kérdezés a másik irányába. A társas intelligencia fejlődése is megfigyelhető volt, azaz az a képesség, amely során érzékelni és megérteni képes a diák a társas dinamikákat, a csoportban lévő szerepeket, hierarchiát, a másikkal való együttműködés képességét. Másnéven a „helyzetérzékenység” készsége is fejlődött. Ezen túl a szociális problémamegoldásuk a következőképpen alakult: a különböző helyzetekben a problémák megoldása közös konszenzuson alapult, ehhez szükség volt a a helyzet pontos és objektív felismerésére, felmérésére, a következmények mérlegelésére, és a közös megoldás meghozatalára. Az alkalmazkodási készségek a változó helyzetek, környezet lereagálásában nyilvánult meg. És végül az érzelmi intelligencia tekintetében az volt látható, hogy hogyan értik meg és fogadják el egymás reakcióit, félelmeit, hevesességét stb., és ezt mennyire segítőkészen kezelték.

Kép 4: Csoportos és egyéni kihívások a “Bátorságpróbán”

6. Összegzés és kitekintés

Írásunkkal igyekeztünk bemutatni, hogy a Waldorf pedagógia milyen módszerekkel dolgozik a szociális kompetenciák és készségek fejlesztése során, illetve azok hatását a gyermekekre ill. szűkebb, de egyre növekvő közösségére tekintettel.

Az iskola épületének, a termeknek, közösségi tereknek a megfelelő hangulata adja azt az alapot, amiben majd a sok-sok pedagógiai és művészi tevékenység megvalósul. Bemutattuk, hogyan fejlődnek ezen kompetenciák és az ünnepek és közös rendezvények együttműködése során milyen szociális kapcsolatok épülnek diák-diák, diák-tanár, diák-szülő és tanár-szülő között.

A társadalmi moralitás minőségének javítása csak a fiatalok szociális készségeinek, képességeinek, érzékenységének fejlesztésével léphet arra a szintre, amikor már nem a személyes érdekek, nem a materiális, kézzelfogható dolgok tesznek valakit elégedetté, hanem a környezete, a közösség, a világ lelki - szellemi jólléte van fókuszban. Talán így elkerülhető lesz, a mára már „megszokott, elfogadott, hírként kezelt” sok negatív történés, fásultság. A Waldorf iskolák szociális közösségei ezt a célt is szolgálják.

IRODALOMJEGYZÉK

A magyar Waldorf Iskolák kerettanterve (2020).

<https://www.waldorf.hu/wp-content/uploads/WALDORF-KERETTANTERV-2020-9-13.pdf>
[11. 28. 2024.]

Brenner, D. (1991). *Hauptströmungen der Erziehungswissenschaft. Eines Systematik traditioneller und moderner Theorien*. Wienheim: Deutscher Studien Verlag.

Carlgrén, F. (1992). *A Szabadságra nevelés*. Budapest: Dürer Nyomda.

Debus, M. (2018). *Az euritmia lényege*. Budapest: ABG Rent Kft.

Kron, W.F. (1997). *Pedagógia*. Budapest: Osiris Kiadó.

MacLean P. D.(1993): Cerebral evolution of emotion. In Lewis, M. – Haviland, J. M. (eds.): *Handbook of Emotion*. Guilford, New York

Saarni, C. (1999). *The Development of emotional competence*. New York: Guilford Press.

Selman, R.L. (1980): *The Development of Interpersonal Understanding- Developmental and Clinical Analyses*. Michigan: University of Michigan, Academic Press.

Sheperd G. (1983): *A szociális készségek fejlesztése (SST)*. In Zsolnai A (2003, szerk.): *Szociális kompetencia – társas viselkedés*. Budapest: Gondolat Kiadó.

Steiner, R. (1984). *Eurythmy, as visible speech, fifteen lectures given at Dornach, Switzerland, 24th June to 12th July 1924*. (2nd ed.). Rudolf Steiner Press.

Zsolnai A. Kasik L. (2009). Az érzelmek szerepe a szociális kompetencia működésében.
<https://ofi.oh.gov.hu/en/tudastar/erzelmek-szerepe> [2024.11.28.]

THE POTENTIAL OF WALDORF PEDAGOGY FOR THE DEVELOPMENT OF SOCIAL COMPETENCES

Abstract

Social competence encompasses the knowledge, sensitivities, and skills needed to collaborate effectively with others in society. Waldorf pedagogy, with over a century of history, centers on the idea that children discover and understand the world around them through the arts. Educational activities like drama, movement arts (eurythmy), singing/music, and crafts play a key role in fostering children's social skills. Moreover, the close cooperation between subjects in the Waldorf curriculum further enhances the social sensitivity and cooperative abilities of future generations. This study aims to explore the moral significance of "social empathy" and to share the authors' pedagogical experiences on how social competence can be developed through this pedagogical method.

Keywords: *social competences, reform pedagogy, arts*

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

371.13(082)
371.3(082)

УЧИТЕЉСКИ факултет на мађарском наставном језику. Међународна методичка конференција (13 ; 2024 ; Суботица)

Компетенције [Електронски извор] : зборник радова = Kompetenciák : tanulmánygyűjtemény / 13. међународна методичка конференција, Суботица, 7-8. новембар 2024. = 13. Nemzetközi Módszertani Konferencia, Szabadka, 2024. november 7-8. ; [уредник Márta Törteli Telek]. - Суботица : Учитељски факултет на мађарском наставном језику, 2024

Начин приступа (URL): <https://magister.uns.ac.rs/publ/2024/978-86-81960-32-5>. - Начин приступа (URL): <https://magister.uns.ac.rs/Kiadvanyaink/>. - Начин приступа (URL): <https://magister.uns.ac.rs/Публикације/>. - Насл. са насловног екрана. - Опис заснован на стању на дан 30.01.2025. - Радови на мађ., хрв. и енгл. језику. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-81960-32-5

а) Учитељи -- Образовање -- Зборници б) Васпитачи -- Образовање -- Зборници в)
Учитељи -- Компетенције -- Зборници г) Васпитачи -- Компетенције -- Зборници д)
Настава -- Методика -- Зборници

COBISS.SR-ID 162035721